

Demokratiforskningen: Hvor står den, og hvor går den?

Democracy research: What is its status and where is it heading?

Carl Henrik Knutsen

Professor, Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo

c.h.knutsen@stv.uio.no

«Demokratiforskning» refererer til et tematisk felt med forskning på årsaker til og effekter av variasjon i politiske regimer – hvorav den aller mest studerte variasjonen er den som går langs demokrati–diktatur-dimensjonen. Feltet omfatter også konseptuelle og deskriptive studier som utvikler og prøver ut alternative definisjoner og operasjonaliseringer av henholdsvis demokrati og diktatur, og beskriver deres utvikling i en historisk, og gjerne tverrnasjonal, sammenheng. Feltet er tverrfaglig med viktige bidrag fra blant annet sosiologer, historikere og økonomer, selv om hovedtyngden av forskning på feltet gjøres av statsvitere.

Hva har så demokratiforskningen *egentlig* lært oss om årsakene til og effekter av endring og stabilitet i politiske regimer? Det er umulig å gi et kort og presist svar på dette spørsmålet, men jeg er i det minste helt sikker på at vi vet langt mer om disse fenomenene enn hva vi gjorde for et par tiår tilbake.

Demokratiforskningen har – som mye annen empirisk samfunnsforskning – vært igjennom en liten revolusjon de siste 20–25 årene. Barbara Geddes skrev i 1999 artikkelen «What Do We Know About Democratization After Twenty Years?» Ikke bare har forskningen på demokratisering, og ikke minst politikk i diktaturer, økt kraftig i volum siden den gang, men kvaliteten, spesielt på empiriske arbeider som studerer utvikling på tvers av mange land, er typisk også høyere i dag. Kunnskapen vår om regimers årsaker og effekter er altså forankret i mer solide empiriske fundament i dag enn for tjue år siden, både fordi vi har mer data å trekke på, men også fordi bevisstheten rundt metodiske valg og forskningsdesign står langt sterkere i fagfeltet i dag. Jeg begynner med å diskutere slike metodiske utviklingstrekk.

Metodisk utvikling

De fleste statistiske artikler om regimer publisert på 1990-tallet, selv i de beste tidsskriftene, ville neppe passert fagfelle vurderingen i dag. Metodeutviklingen på feltet har gått fort (for en nylig oversiktsartikkel om metodisk utvikling i demokratiseringsfeltet, se Coppedge & Kuehn, 2019) og har ført med seg nye typer tester og krav for evidens. Utvikling har i praksis også ledet til at tungt etablerte innsikter, slik som «moderniseringshypotesen» (se f.eks.

Lipset, 1959), har blitt kastet om på etter flere tiår (for en oppsummering av hvor de metodiske debattene om moderniseringshypotesen står i dag, se Dahlum, 2018). Det er liten grunn til å tro at denne metodiske utviklingen i demokratiforskningen vil bremse opp, og kravene til stringens i bevisførsel vil, om noe, antakelig øke.

Den «kausale revolusjonen» brer om seg i samfunnsvitenskapene om dagen. Demokratiforskningen har tradisjonelt, i hovedsak, fokusert på spørsmål knyttet til nasjonale institusjoner og dermed benyttet data på land- eller land-år-nivå. Fremover vil den økte bevisstheten rundt og vektleggingen av å trekke «vanntette» årsaksslutninger muligens dreie forskernes oppmerksomhet, og dermed retningen i fagfeltet, over mot data på lavere analysenivå, der det kan være enklere å utelukke alternative kilder til korrelasjon og utvikle forskningsopplegg som gir rom for sterke årsaksslutninger. Det er f.eks. mye lettere å utføre eksperimenter på individer enn land, og økt oppmerksomhet på individers holdninger til demokrati eller demokratirelevant adferd kan dermed forventes i årene som kommer. En slik dreining ser allerede ut til å ha begynt (se f.eks. Svolic, 2019). Videre gir studier av lokale og regionale institusjoner ofte rikelig med variasjon, og man kan likevel holde landkonteksten konstant. Flere grundig utformede studier av årsaker og effekter av demokratiske institusjoner på lokal- eller delstatsnivå har da også kommet de senere årene (se f.eks. Kogan mfl., 2016), og jeg ser liten grunn til å forvente færre slike studier i årene fremover.

Likevel er det mange spørsmål innen feltet som knytter seg så sterkt til nasjonale politiske institusjoner at de kun vil være hensiktsmessige å studere på landnivå. Demokratiforskere kommer til å forsøke så godt de kan å trekke årsaksslutninger fra slike data, og det er svært god grunn til å tro at vi vil se en videre utvikling hva angår stringente forskningsopplegg, samt i kompleksiteten til metodene som benyttes, også i studier på landnivå. Denne utviklingen vil nok videre styrkes av at demokratiforskere nå samler inn rikelig med data, også på landnivå, som vil gjøre det lettere å gjennomføre «dataintensive metoder» på ulike problemstillinger (se Coppedge mfl., 2020, kap. 7). Jeg vender tilbake til datasituasjonen i feltet nedenfor.

De skisserte metodiske utviklingstrekkene vil sette store krav til fremtidens demokratiforskere – de må skolerer både bredt og dypt metodologisk og kunne gjennomføre ulike typer analyser og aggregere ulike typer kunnskap – men de potensielle gevinstene er enorme.

Tematisk søkelys

Demokratiforskningen har også vært i utvikling hva gjelder hvilke substansstema det fokuseres på, og videre endringer må forventes i de nærmeste årene: Autokratiforskningen – altså forskningen på ulike typer diktaturer («diktatur» brukes synonymt med «autokrati» i litteraturen), hvilken politikk de fører, og hvordan disse regimene oppstår og bryter sammen – har for lengst svingt seg opp som et viktig underfelt. Dette underfeltet tok virkelig av i kjølvannet av Barbara Geddes' 1999-artikkel referert ovenfor, og publiseringen av hennes datasett på autokratityper. Spesielt har mange studier dreiet seg om betydningen av valg i diktaturer for blant annet regimeoverlevelse (f.eks. Knutsen, Nygård & Wig, 2017), men også på betydningen av institusjoner som regimepartier og parlamenter for hva slags politikk som føres i diktaturer (f.eks. Wright, 2008).

De siste par årene har imidlertid søkelyset vært rettet mot fenomenene demokratisk tilbakegang og demokratisk sammenbrudd. Flere studier har søkt å beskrive hvordan demokratier typisk bryter sammen, både nå og før (militærkupp blir sjeldnere, men gradvis maktkonsentrasjon hos valgte ledere ser ut til å bli vanligere; se Svolic, 2015), og studere

årsakene til slike prosesser (se f.eks. Svulik, 2019). Videre har forskere søkt å beskrive hvordan slike sammenbrudd sprer seg internasjonalt, og en viktig, dagsaktuell debatt er om vi nå er inne i en «autokratiseringsbølge» globalt (Lührmann mfl., 2018).

Den siste utviklingen i feltet reflekterer at også demokratiforskere følger trender og lar seg påvirke av historiske hendelser ute i den store verden (spesielt i folkerike og viktige land som f.eks. USA, Russland, Tyrkia, India og Brasil). Det kan det være mange grunner til – fra hvor fremtredende disse fenomenene er i forskernes bevissthet, til at forskere ønsker å bidra i den offentlige debatten og løse dagsaktuelle problemer. Gitt at trendene med demokratisk tilbakegang i store land, og spesielt prosesser der tidligere demokratisk valgte ledere gradvis tilraner seg makt, kan komme til å fortsette de neste årene, er det nok grunn til å forvente også mer forskning på disse temaene. Av samme grunn kan vi også forvente mer oppmerksomhet på sosiale mediers rolle i den demokratiske samtalen, eller som verktøy for autoritære regimer til å spre propaganda og «fake news» samt overvåke opposisjonelle grupper.

Nye data

Det er selvsagt ikke bare historiens gang og nyere politisk utvikling i spesielt synlige land som legger føringer på hvor fagfeltet fokuserer. En annen viktig føring legges av hva slags data forskningsfelleskapet har tilgjengelig. Ovenfor nevnte jeg hvordan studiet av autokratityper skjøt i været med Geddes' datasett, og dette er kun ett eksempel.

Det aller mest omfattende datasettet på landnivå for demokratiforskere er det såkalte «Varieties of Democracy» (V-Dem) datasettet (Coppedge mfl., 2019). V-Dem inneholder flere hundre mål på bestemte institusjoner og «mindre biter» av demokratiet. Disse dataene legger dermed til rette for mer spissede studier av årsaker til og effekter av enkeltinstitusjoner (slik som parlamentets evne til å begrense utøvende makt eller hvordan det jukses ved valg), og ikke kun av regimetyper som demokrati eller diktatur mer generelt. V-Dems mange indekser på ulike demokrativarianter legger også til rette for studier av andre demokratibegrep enn det vanlige «valgdemokratiet», slik som «deliberativt demokrati» eller «deltakende demokrati».

Kanskje aller viktigst: V-Dem dekker et viktig behov med sine lange tidsserier tilbake til 1789. Disse er en forutsetning for i det hele tatt å ha nok variasjon til å studere årsaker til eller effekter av mange typer demokratiseringsprosesser innad i land over tid (Knutsen, Møller & Skaaning, 2016) siden mange demokratiske institusjoner forandrer seg sjelden eller veldig sakte. Videre er lange tidsserier viktig for å kunne studere om årsaksforhold knyttet til demokrati har forandret seg gjennom historien (se f.eks. Boix, 2011). V-Dem-dataene vil i så måte fri kvantitative demokratiforskere fra sterke antakelser om at årsakssammenhenger ikke påvirkes av den historiske konteksten, og legge til rette for statistiske studier av heterogenitet i årsakssammenhenger på tvers av historiske epoker (se Coppedge mfl., 2020, kap. 7).

To utfordringer

Det er imidlertid minst to store utfordringer som fagfeltet står overfor, og som må løses for å drive kunnskapen om politiske regimer videre. Disse to utfordringene er knyttet sammen – løser vi den første kommer vi nærmere en løsning på den andre – og de omhandler i grove trekk: 1) hvordan vi aggregerer empirisk kunnskap (om samme forskningsspørsmål) fra ulike studier; og 2) hvordan vi kan vite at en teori er fundamentalt feil eller lite fruktbar. La meg starte med å diskutere problem 2) før jeg avslutter med det mer praktiske problem 1).

Når forkaster vi en teori?

Gerardo Munck (2019) behandler problem 2) i detalj og fokuserer på den såkalte moderniseringsteorien. Muncks litteraturgjennomgang leder til konklusjonen om at moderniseringsteorien bør forkastes, gitt at så mye empirisk bevismateriale har blitt akkumulert mot den oppigjennom årene. Imidlertid viser også Munck at flere studier finner resultater som støtter opp under moderniseringsteorien, og at mange forfattere har søkt å modifisere, eller avgrense, teorien med utgangspunkt i tester som har gitt blandede resultater.

Disse momentene gjør det dermed uklart, selv for forskere med god oversikt på feltet, å avgjøre om teorien bør beholdes (gitt at støtten er blandet, og det ikke er veldig godt å si hvilke resultater man skal stole mest på), forkastes eller aksepteres i modifisert eller begrenset variant. I en slik situasjon er det ikke bare vanskelig for forskningsfeltet å konkludere entydig om hva som er gjeldende kunnskap, men det er også vanskelig å stake ut kursen for hvordan forskerne i feltet bør bruke tiden sin fremover. Bør det gjennomføres flere empiriske tester av moderniseringsteorien i bredt? Bør vi fokusere på å teste under hvilke kontekster den ser ut til å holde eller ikke holde? Eller bør vi rett og slett bruke mer energi på å videreutvikle andre, eller utvikle nye, teorier om demokratisering og teste disse alternative teoriene?

Hvordan aggregerer vi empirisk kunnskap?

Som nevnt avhenger svarene på disse spørsmålene på et annet viktig problem for forskningsfeltet, nemlig hvordan vi aggregerer resultater og empirisk kunnskap. Dette problemet er omfattende, spesielt siden kunnskapen er innhentet fra ulike historiske og geografiske kontekster, fra studier gjennomført på ulike analysenivåer (fra nasjonalstat og ned til individ), med ulike metoder, og publisert i ulike disipliner. Hvordan kan vi syntetisere empirisk kunnskap fra ulike studier og systematisk analysere hvilke faktorer som gir opphav til variasjon i resultater på tvers av studier? To vanlige svar i den videre forskningsverdenen er såkalte metastudier og sensitivitetsanalyser. Slike typer studier har vært langt mer vanlig i mer etablerte fag med enda større empiriske litteraturer per enkeltspørsmål eller tema, slik som medisin og psykologi.

Demokratiforskningen har økt kraftig i omfang de senere årene og begynner å nærme seg en situasjon hvor det er vanskelig å aggregere kunnskap fra statistiske studier uten slike verktøy som tillater oss, på en systematisk måte, å beskrive hele korpuset av empirisk belegg. Metaanalyser og sensitivitetsanalyser vil også hjelpe oss ved å gi innsikter i hva som skiller de studiene som finner klare sammenhenger, og de som finner nullfunn på viktige forskningsspørsmål, og dette kan lede til teoretisk nyvinning og interessante innsikter. Likevel er det foreløpig langt mellom både metastudier (for et unntak, se Broderstad, 2018) og sensitivitetsanalyser (for et unntak, se Gassebner, Lamla & Vreeland, 2013) i demokratiforskningen. Det vil være behov for flere slike studier fremover om vi skal kunne syntetisere kunnskap og trekke klarere konklusjoner som fagfelleskap, slik Munck (2019) etterlyser for moderniseringsteorien.

Heterogenitet og kunnskapsbygging: Demokratiforskningen fremover

Likevel finnes det forhold som ytterligere kompliserer mulighetene for å kunne trekke slike klare, felles konklusjoner. Ovenfor fremhevet jeg hvordan demokratiforskningen i økende grad trekker på ulike typer data, fra ulike analysenivåer og kontekster, og der studiene gjennomføres med svært forskjellig type design, fra tradisjonelle komparative historiske case

studier til globale statistiske analyser på landnivå til eksperimenter på individnivå. Dette vil bidra til å øke vanskelighetsgraden i entydig aggregering av kunnskap om demokratirelevante spørsmål. Hvordan skal vi f.eks. konkludere om en teori om økonomiske årsaker til demokratisk overlevelse dersom den finner støtte i implikasjoner på landnivå (f.eks. om hvilke demokratier som overlever og hvilke som bryter sammen), mens den finner blandet støtte på mesonivå (partier i visse landkontekster oppfører seg slik teorien tilsier, men ikke andre) og svak støtte på individnivå (det er liten støtte for at individers holdninger endres på den måten teorien foreskriver)?

Verktøy for å aggregere slike ulike typer evidens på en stringent måte har så langt ikke vært svært utbredt innen demokratiforskningen. Men kombinasjonen av at metodiske nyvinninger innen samfunnsvitenskapene skjer i hurtig takt, og det økende behovet for slik aggregering i demokratiforskningen (med økende heterogenitet i data, design osv.) kan muligens bidra til at denne situasjonen vil endre seg i årene som kommer. Mer generelt er det viktig at demokratiforskere – som jobber innen et svært pluralistisk felt, både hva angår forskernes disiplinbakgrunn, metodevalg og datatyper – følger med på forskning av ulik karakter og leser bredt. Dette er lettere sagt enn gjort i et stadig ekspanderende forskningsfelt, også hva angår volum på forskningen som produseres. Men en slik bred tilnærming er viktig for å unngå fragmentering og at enkelte deler av feltet går glipp av viktige innsikter fra andre deler av feltet (eller reproducerer disse innsiktene på nye data flere år i etterkant).

En slik bred tilnærming kan være vesentlig ikke bare for kunnskapsbyggingen i akademia, men også for hva slags politikkbefalinger og forskningsbaserte tiltak som settes ut i livet – ofte vil politiske aktører f.eks. i regjeringer, partier, bistandsorganisasjoner eller tenketanker hente kunnskapen sin om demokratiets årsaker og effekter kun fra visse typer studier. Det kan f.eks. være slik at de store og velskrevne historiske narrative slik som Fukuyama (2014) eller oversiktsbeskrivelser uten tunge metodiske betraktninger slik som Levitsky og Ziblatt (2018) når ut til aktører utenfor akademia, mens tyngre statistiske studier ikke gjør det. Derfor er det ekstra viktig at de ulike forskningsstrømmene i fagfeltet «snakker sammen internt», på tvers av metodiske og teoretiske innretninger. På den måten vil feil lukes ut oftere og nye innsikter spres raskere, og dermed vil også innsikter utviklet i ulike deler av fagfeltet, indirekte, være med å danne grunnlaget for kunnskapsbasert politikk f.eks. knyttet til demokratibistand, institusjonelt design i nye demokratier og støtte til opposisjonsaktører i diktaturer.

Kumulativ forskning gjør det lettere å bygge sikker kunnskap på en effektiv måte og bør være et ideal, også når det er uklart hvordan de ulike kunnskapsbitene passer sammen. Dersom studier av en bestemt effekt av demokrati basert på, henholdsvis, store datasett på landnivå, eksperimenter på individnivå samt grundige historiske dybdestudier peker i samme retning, er det ekstra god grunn til å stole på resultatene. Om slike studier peker i ulike retninger, kan det gi spor til viktige presiseringer for betingelsene om generalisering rundt effekten, ny teoretisering om hvordan mekanismer på mikronivå er koblet til makroutfall, eller det kan lede til at vi oppdager viktige feil eller tenker nytt rundt hvordan vi kan utforme ulike typer studier på feltet fremover.

De skisserte metodiske utviklingstrekkene og kravene om å følge forskning av ulik karakter på feltet vil sette store krav til fremtidens demokratiforskere. De må skolerer både bredt og dypt metodologisk og kunne gjennomføre ulike typer analyser og aggregere ulike typer kunnskap, uten å forelske og fordype seg kun i én type metoder. Dette er vanskelig, men de potensielle gevinstene for kunnskapsutviklingen om politiske regimer er svært store.

Referanser

- Boix, C. (2011). Democracy, development, and the international system. *American Political Science Review*, 105(4), 809–828. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0003055411000402>
- Broderstad, T.S. (2018). A meta-analysis of income and democracy. *Democratization*, 25(2), 293–311. DOI: <https://doi.org/10.1080/13510347.2017.1362556>
- Coppedge, M. & Kuehn, D. (2019). Introduction: Absorbing the four methodological disruptions in democratization research? *Democratization*, 26(1), 1–20. DOI: <https://doi.org/10.1080/13510347.2018.1509851>
- Coppedge, M., Gerring, J., Knutsen C. H., Lindberg, S. I., Skaaning, S.-E., Teorell, J., (...) & Ziblatt, D. (2019). *V-Dem Dataset v9*. DOI: <https://doi.org/10.23696/vdemcy19>
- Coppedge, M., Gerring, J., Glynn, A., Knutsen C.H., Lindberg, S. I., Pemstein, D., Seim, B., Skaaning, S.-E., Teorell, J., mfl. (2020). *Varieties of Democracy: Measuring Two Centuries of Political Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahlum, S. (2018). Modernization theory – What do we know after 60 years? *The Annals of Comparative Democratization*, 16(3), 4–6.
- Fukuyama, F. (2014). *Political Order and Political Decay: From the Industrial Revolution to the Globalisation of Democracy*. London: Profiles Books.
- Gassebner, M, Lamla, M.J. & Vreeland, J.R. (2013). Extreme bounds of democracy. *Journal of Conflict Resolution*, 57(2), 171–195. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022002712446132>
- Geddes, B. (1999). What do we know about democratization after twenty years? *Annual Review of Political Science*, 2, 115–144. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.115>
- Knutsen, C.H., Møller, J. & Skaaning, S.-E. (2016). Going historical: Measuring democraticness before the age of mass democracy. *International Political Science Review*, 37(5), 679–689. DOI: <https://doi.org/10.1177/0192512115618532>
- Knutsen, C.H., Nygård H.M. & Wig, T. (2017). autocratic elections: Stabilizing tool or force for change? *World Politics*, 69(1), 98–143. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0043887116000149>
- Kogan, V., Lavertu S. & Peskowitz, Z. (2016). Performance federalism and local democracy: Theory and evidence from school tax referenda. *American Journal of Political Science*, 60(2), 418–435.
- Levitsky, S. & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. New York: Crown.
- Lipset, S.M. (1959). Some social requisites of democracy: economic development and political legitimacy. *American Political Science Review*, 53(1), 69–105. DOI: <https://doi.org/10.2307/1951731>
- Lührmann, A., Mechkova, V., Dahlum, S., Maxwell, L., Ohlin, M., Petrarca, C. S., Sigman, R., Wilson, M. C. & Lindberg, S.I. (2018). State of the world 2017: Autocratization and exclusion? *Democratization*, 25(8), 1321–1340. DOI: <https://doi.org/10.1080/13510347.2018.1479693>
- Munck, G.L. (2019). *The Quest for Knowledge About Societies: How Advances in the Social Sciences Have Been Made*, Bokmanuskript, University of Southern California.
- Svolik, M.W. (2015). which democracies will last? Coups, incumbent takeovers, and the dynamic of democratic consolidation. *British Journal of Political Science*, 45(4), 715–738. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0007123413000550>
- Svolik, M.W. (2019). Polarization versus democracy. *Journal of Democracy*, 30(3), 20–32. DOI: <https://doi.org/10.1353/jod.2019.0039>
- Wright, J. (2008). Do authoritarian institutions constrain? How legislatures affect economic growth and investment. *American Journal of Political Science*, 52(2), 322–343. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2008.00315.x>